

IŠ BIBLIOGRAFĖS IRENOS JUREVIČIŪTĖS GYVENIMO IR VEIKLOS

GENOVAITĖ JUODPALYTĖ

1980 m. rugpjūčio 5 d. mirė LTSR knygų rūmų direktoriaus pavaduotoja mokslo reikalams, nusipelnusi kultūros ir švietimo darbuotoja Irena Jurevičiūtė¹⁻³. Iš bibliotekininkų gretų pasitraukė bibliografinių darbų autorė ir redaktorė, bibliotekinės veiklos respublikoje dalyvė, bibliografijos entuziastė, savo gyvenimą ir širdį atidavusi lietuvių tarybinės bibliografijos vystymui, savo darbu prisidėjusi prie jos suklestėjimo.

I. Jurevičiūtė gimė 1923 m. birželio 25 d. Kaune, geležinkelio darbininko šeimoje. Irena buvo šeštasis, jauniausias, vaikas. Duonos namuose užteko, bet verstis nebuvo lengva. Tačiau šeima buvo darni, meilė žmogui ir darbui čia buvo ugdoma nuo mažų dienų. Ji formavo ir Irenos būdą, polinkius, išmokė nepaprasto darbštumo. Gausiai apdovanota gražiausiais žmogaus bruožais: jautrumu, sugebėjimu atsisakyti savęs kitų labui, ryžtingai siekti užsibrėžtų tikslų, Irena neleido laikui ir gyvenimui tų bruožų nugludinti. Jie ilgai niui ryškėjo, vystėsi ir tapo jos asmenybės pagrindu. Atsidavimas šeimai, ją supusiems draugams ir bendradarbiams, pastangos kitų rūpesčių ar vargų dalį perkelti ant savo pečių, nepaprastas pareigos jausmas ir sugebėjimas dirbti užmirštant save lydėjo Ireną visą gyvenimą.

Tėvams persikėlus į Jūrę (netoli Kau- no), Irena ten baigė pradžios mokyklą.

Gimnaziją lankė Veiveriuose ir Kaune. 1942 m., baigusi gimnaziją, ji įstojo į Vilniaus universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Lituanistikos skyrių, bet mokslas nutrūko okupantams universitetą uždarius. 1944 m. Irena buvo vėl įstojusi į universitetą, tačiau materialiai neremiamai mokytis buvo nelengva, ir ji, laikinai nutraukusi studijas, pradėjo dirbti LTSR švietimo ministerijos Kultūros valdyboje, o įkūrus LTSR kultūros ir švietimo įstaigų komitetą, buvo perkelta į šią įstaigą. 1945 m. I. Jurevičiūtė paskiriama į steigiamus LTSR knygų rūmus. Nuo to laiko Irena ir mokėsi, ir drauge dirbo. Ji nebeieškojo kitų kelių, o ėmė lavintis kaip bibliotekininkė, iš pradžių įstojusi į Vilniaus bibliotekinio technikumо neakivaizdinį skyrių, jį baigusi — į Universiteto Istorijos-filologijos fakulteto Bibliotekininkystės specialybės neakivaizdinį skyrių. Aukštojo mokslo diplomą I. Jurevičiūtė gavo 1963 m.

Bibliotekinė-bibliografinė I. Jurevičiūtės veikla skirstytina į kelias sritis. Tai jos darbas LTSR knygų rūmuose, prasidėjęs eilinės bibliotekinės pareigomis ir išaugęs iki direktoriaus pavaduotojos mokslo reikalams, tai toji kasdieninė organizacinė, metodinė, mokslinė tiriamoji veikla, kuriai atiduoti 34 darbo metai. Minėtinas ir I. Jurevičiūtės triušas respublikos bibliotekininkų organizacijose — jos ilgametė darbo praktika ir teorinės žinios dažnai padė-

¹ Rabačiauskaitė A. Mirtis užklupo kelyje. — Literatūra ir menas, 1980, rugp. 16, p. 15.

² Irena Jurevičiūtė. — Bibliotekų darbas, 1980, Nr. 8, p. 39.

³ Ulpis A., Juodpalytė G., Urniežiuotė E. Liepsnelė užgeso. — Pergalė, 1980, Nr. 10, p. 181—182.

davo spręsti įvairias bibliotekininkystės ar bibliografijos problemas. Vertingi I. Jurevičiūtės darbai, rengti galvojant apie metodinę pagalbą specialybės draugams arba siekiant respublikos visuomenei pateikti kasdien reikalingų bibliografinių priemonių. Jie — nemažas įnašas į respublikos bibliografinių darbų fondą.

I

1945—1946 metais organizuojamas respublikos spaudos kaupimo, saugojimo ir bibliografinio apdorojimo centras — LTSR knygų rūmai. I. Jurevičiūtė — pirmoji šios besikuriančios įstaigos darbuotoja. Jai tenka dirbti įvairius darbus: priimti bei tvarkyti pirmąsias privalomojo egzemplioriaus siuntas, drauge su kitais organizuoti spaudinių saugojimo sistemą, sudaryti pirmąjį knygų metraštį, padėti rengti pirmąją spausdintą kataloginę kortelę. Visi šie darbai — tai pradinė bibliografinio ir bibliotekinio darbo mokykla, kurios kursą gabi mokinė išaina pagreintintai, o kultūrinė ir visuomeninė šių darbų reikšmė daro juos ypač patrauklius, įprasmina ir suromantina gyvenimą, skatina netaupyti jėgų tuos darbus atliekant.

Darbšti, iniciatyvi darbuotoja greitai pastebima įstaigos vadovų A. Ulpio ir I. Kisino. Ireną ypač globoja tuometinis direktoriaus pavaduotojas I. Kisinas — perteikia jai savo žinias, kreipia jos dėmesį į bibliotekininkystės ir bibliografijos istoriją, į lietuvių ir rusų bibliografų darbus, tikėdamasis, kad I. Jurevičiūtė tęs jo pamėgtą darbą. Ji gilinasi į bibliografinio darbo problemas, daug skaito ir netrukus tampa savarankiška, savo mintis ir sumanymus teoriškai argumentuojančia darbuotoja.

1947 metų pabaigoje dvidešimt ketverių metų I. Jurevičiūtė paskiriama organizuojamo Generalinės kartotekos ir bibliografinės informacijos skyriaus vedėja. Jai pavedamas vienas pagrindinių Knygų rūmų darbo barų: kaupti bibliografinę dokumentaciją ir teikti bibliografinę informaciją respublikos įstaigoms bei organizacijoms.

Šį darbą I. Jurevičiūtei reikėjo pradėti nuo pagrindų. Pasimokyti Sąjungoje ar respublikoje nebuvo iš ko. Tiesa, Sąjunginiai knygų rūmai dar prieš Didįjį Tėvynės karą buvo sudarę nemažą katalogų, tačiau karo metais dalis jų nukentėjo. Be to, stambios sąjunginės organizacijos katalogų sistema netiko pavyzdžiu smulkesnei, respublikinei įstaigai. Kitų respublikų knygų rūmai 1947—1948 m. nedaug ką galėjo patarti, nes jų katalogai tuomet atspindėjo tik saugyklose sukauptus spaudinius⁴. Bibliografinės informacijos bazei respublikoje reikėjo kitokių katalogų. Tai gi LTSR knygų rūmai turėjo patys sukurti katalogų sistemą ir kiekvieno atskiuro katalogo sudarymą metodiką. Ją teko kurti I. Jurevičiūtei.

LTSR knygų rūmų generalinės kartotekos katalogai buvo sudaryti panaudojant metraščius, spausdintus katalogines korteles, įvairias suvestines bibliografines rodykles bei kitus bibliografinius leidinius. Pagrindinis šių katalogų skiriamasis bruožas tas, kad jie atspindėjo ne Knygų rūmų saugyklose esančius spaudinius, o visą respublikos spaudos produkciją nuo 1940 metų (vėliau, Knygų rūmams nustojus leisti smulkių spaudinių metraštį, kataloguose nebeatspindimi lapeliai ir kiti smulkūs spaudiniai). Šiuose kataloguose daug plačiau negu metraščiuose buvo sukaupta lituvinė medžiaga bei žurnalių ir laikraščių straipsnių aprašai, spe-

⁴ Сорок лет советской государственной библиографии (1920—1960). — М., 1960. — 272 с.

cialiai katalogams aprašant smulkesnę, į metraščius nepatenkančią medžiagą (per 1000 kortelių kas mėnesį).

Organizuodama generalinę kartoteką, I. Jurevičiūtė didžiausią dėmesį skyrė respublikos spaudai. Sudaromi abėcėlinis ir sisteminis knygų, sisteminis žurnalų ir laikraščių straipsnių, gaidų, vaizduojamojo meno spaudinių, knygų recenzijų, liuanikos ir kiti katalogai. Greta jų organizuojamas ir abėcėlinis TSRS rusiškų knygų katalogas.

Kiekviename kataloge I. Jurevičiūtė siekė sukaupti kuo daugiau informacijos. Pavyzdžiui, respublikoje išleistų gaidų katalogas teikė informaciją apie atskirus gaidų leidinius, gaidas, išspausdintas rinkiniuose ir periodiniuose leidiniuose, apie muzikos ir dainų tekstų autorius, aranžuotojus, harmonizuotojus ir t. t.

1947—1948 m. padedami generalinės kartotekos pagrindai. 1950 m. generalinė kartoteka padidėjo iki 12 katalogų, 1963 m. jų buvo jau per 30, o juose — apie 3 milijonai kortelių (šiandien jų — 4,5 milijono).

1947 m. I. Jurevičiūtės pradėta organizuoti generalinė kartoteka ilgą laiką buvo vienintelė respublikoje. Rūmų archyvuose dokumentuose (1952 m.) yra toks įrašas: „Knygų rūmų generalinė kartoteka — vienintelis šaltinis, galintis suteikti žinių ne tik apie visas Tarybų Lietuvoje išeinančias knygas, periodinius leidinius, gaidas bei kitus spaudinius, bet ir vienintelė respublikoje yra sukaupusi Tarybų Sąjungoje išeinančių knygų spausdintas korteles (nuo 1947 m.)“⁵. Dar reikia pridėti, kad tokios išsamios, visos spaudinių rūšis apimančios generalinės kartotekos tada nebuvo nė vienuose knygų rūmuose. Respublikinių knygų rūmų katalogų sistema ir jų sudarymo metodika buvo aptarta tik 1969 m. XVII knygų rūmų di-

rektorių suvažiavime, pažymint, kad katalogai geriausiai tvarkomi LTSR knygų rūmuose⁶.

Suorganizavus šią katalogų sistemą, buvo sudaryta stipri bibliografinė informacijos bazė. Bibliografinė informacija respublikos įstaigoms ir organizacijoms buvo teikiama nuo pat skyriaus įkūrimo: pagal turėtus katalogus buvo rengiami bibliografiniai sąrašai, informuojama žodžiu. Kasmet informacijos apimtis didėjo: 1948 m. sudaromi 38 bibliografiniai sąrašai (1385 įrašai), suteikiama per 1.000 informacijų žodžiu, 1950 m. — 179 sąrašai (5.440 įrašų), per 1.500 informacijų žodžiu. Bibliografiniai sąrašai rengiami LKP CK, LTSR Ministrų Tarybai, LTSR kultūros, LTSR švietimo ministerijoms, LTSR rašytojų sąjungai bei kitoms respublikinėms įstaigoms ir organizacijoms.

Greta to, I. Jurevičiūtės ir kitų iniciatyva reguliariai (kas savaitę) nuo 1947 m. pradėjo eiti biuletenis, informuojantis apie respublikoje išleidžiamas knygas. 1948 m. buvo parengti 47 jų numeriai. Biuletenis tuomet išėdavo rankraštinius, tiražas — 10 egzempliorių, jis būdavo siunčiamas tik LTSR rašytojų sąjungai, Radijo komitetui ir kai kurioms žurnalų bei respublikinių laikraščių redakcijoms. 1950 m. biuletenio tiražas pasiekia 120 egzempliorių, jis spausdinamas rotatoriumi, 1960 m. jo jau leidžiama 215 egzempliorių. Pastaraisiais metais biuletenis perorganizuojamas į tipografiškai spausdinamą „Ekspresinformaciją“ (tiražas — per 2.000 egzempliorių), tebeeinančią ir šiandien. Iki 1964 m. — I. Jurevičiūtė šio biuletenio rengėja ir nuolatinė redaktorė. „Mes nelaukiame skambučio ar laiško, žinome, jog visus domina knygų naujienos, tad kiekvieną penktadienį išleidžiame „Ekspresinformaciją“ apie naujus spaudinius, išėjusius Tarybų Lie-

⁵ 1952 m. darbo ataskaitos. (Rankr. LTSR knygų rūmų archyvas. Byla Nr. 148).

⁶ Jurevičiūtė I. Lietuvos TSR knygų rūmai. — Knygotyra, 1972, t. 2, p. 220.

tuvoje⁷, — pasakojo 1964 m. pati Irena dabartiniam Knygų rūmų direktoriui A. Lukošiuui, dirbusiam anuomet LTSR valstybinėje respublikinėje bibliotekoje.

Generalinės kartotekos ir bibliografinės informacijos skyriuje I. Jurevičiūtė dirbo iki 1964-ųjų, t. y. 16 metų. Tai šio skyriaus įkūrimo ir suklestėjimo metai. Zinoma, ne vienos I. Jurevičiūtės pastangomis katalogai išaugo iki milijonų kortelių, o bibliografinės informacijos apimtis kasmet didėjo. Jai padėjo daug bendradarbių. Tačiau tai, kad ši bibliografinės informacijos sistema respublikoje buvo organizuota ir nuosekliai vystoma, — I. Jurevičiūtės nuopelnas. Ji tos sistemos kūrėja ir puoselėtoja, informacinio bibliografinio darbo respublikoje pionierė.

Pažymėtina, kad I. Jurevičiūtės sukurtoji sistema tebegyvuoja iki šiol. Ir šiandien Knygų rūmų bibliografinės informacijos tarnyba tebėra operatyvi, patlanki, sugebanti atsakyti kone į kiekvieną su spauda susijusį klausimą. Tai rodo, kad šį darbo barą organizuojant buvo puikiai suprasti jo uždaviniai, tinkamai numatytos informacinės paklausos perspektyvos. Šiandien, informacijos teikimo būdams tobulėjant, šią sistemą gal ir reikėtų rekonstruoti, tačiau sistema, apie 35 metus tenkinusi išaugusius poreikius, pateisino į ją įdėtą darbą ir lūkesčius. Tokios sistemos kūrėja galėjo ja didžiutis.

Vadovaudama skyriui ir artimai bendraudama su darbuotojais, I. Jurevičiūtė atsiskleidė kaip gabi pedagogė. Jaunas, dažnai iš mokyklos suolo atėjusias darbuotojas žavėjo nepaprastas I. Jurevičiūtės darbštumas, atsakomybė, begalinis atsidavimas darbui, sugebėjimas būti reiklia vadove ir kartu nuoširdžia bičiule. I. Jurevičiūtė buvo pavyzdys, kuriuo be raginimų norima sekti. Bendradarbės stengdavosi neatsi-

likti nuo savo mokytojos, dirbti taip, kaip dirbo ji. I. Jurevičiūtė, rūpestingai jas globodama, mokė atkreipti dėmesį į bibliografinio darbo niuansus, skatino kūrybingai mąstyti, savikritiškai vertinti atliktą darbą, ugde sveiką darbinę savo bendradarbių ambiciją. I. Jurevičiūtės mokinės greitai tapdavo geromis specialistėmis ir, jai rekomendavus, dažnai būdavo skiriamos aukštesnėms pareigoms į kitus skyrius. Dirbant kitur, ryšiai ir bičiulystė su I. Jurevičiūte nenutrūkdavo, nes kiekviena jos mokinė žinojo, kad buvusios vedėjos petys greta, kad ji visuomet padės, patars, kad ji džiaugsis kiekvienu pasisekimu ir sielvartaus dėl nesėkmių. Darbuotojos, kurios anuomet dirbo I. Jurevičiūtės vadovaujamos, šiandien, pagal Knygų rūmuose gyvą posakį, tapo „barzdotois bibliografais“: tai jos darbo tęsėja, direktoriaus pavaduotoja mokslo reikalams E. Urniežiūtė, buvusi skyriaus vedėja, ilgametė spaudos metraščių redaktorė A. Kirilytė-Sirijos Girienė, Spaudinių saugojimo skyriaus vedėja E. Purvytė ir kitos. I. Jurevičiūtės auklėtinių mintis išreiškia šie buvusios bendradarbės žodžiai: „Ireną aš laikau ir savo didele drauge. Ilgus metus dirbdama greta jos, aš visada jaučiau jos dėmesį, nuoširdžią pagalbą ir užuojautą savo bėdose“. Tai pasakyta dabar, o su I. Jurevičiūte ir Knygų rūmais išsiskirta prieš dešimtmetį.

1964 metais baigiasi I. Jurevičiūtės darbo Knygų rūmuose pirmasis laikotarpis, jį paskiriama direktoriaus pavaduotoja mokslo reikalams. Jos žinion perėina įstaigos mokslinio ir metodinio darbo organizavimas, tarybinio laikotarpio suvestinių retrospektyvinių bibliografinių rodyklių sudarymo, Knygotyros bibliotekos fondų komplektavimo ir darbo organizavimo reikalai, centralizuoto katalogavimo darbų priežiūra ir kontrolė, kai kurie administraciniai dar-

⁷ Lukošiuнас A. Amžininkams ir ainiams. — Svyturys, 1964, Nr. 12, p. 20.

bai, iš dalies — Knygų rūmų atstovavimas respublikos bibliotekinėse organizacijose, ryšiai su kitų respublikų ir Sąjunginiais knygų rūmais bei daugelis kitų darbų. Dabar sustoti ties vienu konkrečiu baru ir jį tobulinti taip, kaip tvarkant Generalinės katalotekos ir bibliografinės informacijos skyrių, nebėra kada, laiką reikia dalyti įvairiausių uždavinių sprendimui.

Peržengti naujų neįprastų pareigų barjerus ir greitai tapti padėties šeimininke I. Jurevičiūtė padeda įsigytos žinios ir patirtis bei tuo metu baigtas bibliotekininkystės kursas universitete. Iš pradžių, nesibodėdama rengti metraščius, juos redaguoti, ji susipažįsta su jų sudarymo detalėmis ir aprašo kazusais. Tapti gera įstaigos mokslinio metodinio darbo vadove I. Jurevičiūtė padeda ir tai, kad net menkiausio darbo ji neatlieka paviršutiniškai, o kiekvieną sudėtingesnę problemą sprendžia iki pašaknų į ją įsigilindama, nuo išsamiau pasitelkdama literatūrą, ją atrinkdama ir vertindama, įsiklausydama į bendradarbių mintis ir pasiūlymus.

Aptariant I. Jurevičiūtės, kaip Knygų rūmų direktoriaus pavaduotojos, 1964—1980 m. veiklą, pirmiausia minėtinas jos nenuilstamas rūpinimasis Knygų rūmų leidinių kokybe, jų sudarymo metodikos tobulinimu. Kokia universali bibliografinių darbų rengimo žinovė buvo I. Jurevičiūtė, akivaizdžiai rodo jos parengtų arba redaguotų metodinių instruktyvinių darbų glėbys, apie kuriuos bus kalbama ir vėliau, tačiau keletą čia paminėsiu. Tai „lituanikos“ tipo bibliografinių rodyklių sudarymo nuostatai, knygų metraštyje neregistruotinių bei smulkių spaudinių atrankos, periodinių metininko sudarymo principų, atrankos ir aprašo instrukcijos, nelietuviškų tikrinių vardų rašymo, lietuviškų žodžių trumpinimo, didžiųjų

raidžių rašymo spaudinių apraše taisyklės, spaudinių leidybinio apipavidalinimo instrukciniai nurodymai, atvirukų tvarkymo schema ir pan.

Metodinių instruktinių darbų ypač pagausėjo paskutiniuoju dešimtmečiu, kai Tarybų Sąjungoje buvo pradėta standartizuoti bibliografinę terminologiją, leidinių sandarą, įvairiarūšių spaudinių aprašą, rengti unifikuoto spaudinių aprašo taisyklės ir kt. Šiuos darbus I. Jurevičiūtė recenzavo — kiekvieną standarto ar taisyklių projektą išanalizavo, aptardavo su bendradarbiais ir projektų sudarytojams pateikdavo apibendrintus pasiūlymus bei pastabas. Siems darbams I. Jurevičiūtė skirdavo didelį dėmesį. LTSR knygų rūmų pastabos ir pasiūlymai būdavo vertinami.

I. Jurevičiūtė buvo sakaupusi didelę bibliografinės medžiagos klasifikavimo patirtį, gerai susipažinusi su visomis šiuo metu taikomomis klasifikavimo sistemomis, buvo autoritetinga klasifikavimo specialistė. Ji parengė Sąjunginių knygų rūmų literatūros klasifikavimo schemas išplėstinį variantą tarybinės lietuviškos periodikos straipsniams klasifikuoti, du šios klasifikacijos variantus išvertė į lietuvių kalbą, pritaikė UDK lietuviškų knygų sisteminiam katalogui, atliko kitų darbų.

I. Jurevičiūtė daug dėmesio skyrė centralizuoto katalogavimo respublikoje problemoms⁸. Svarbiausia jų — spausdintos kataloginės kortelės parengimo ir kelio iki vartotojo — į bibliotekas — trukmė. Naujos knygos respublikos bibliotekas pasiekdavo palyginti greitai, o kataloginės kortelės gerokai vėluodavo ir todėl nebeatlikdavo savo funkcijų. Buvo ieškoma, kaip kortelių rengimą pagreitinoti, ir toks būdas buvo rastas, kataloginės kortelės parengimui ėmus naudoti korektūrinius spausdinamų knygų atspaudus. Spausdinta kata-

⁸ Antrosios Tarybų Lietuvos bibliotekų darbuotojų mokslinės konferencijos medžiagos rinkinys. — V., 1967, p. 181.

loginė kortelė tokiu atveju parengiama kartu su išeinančia knyga ir į bibliotekas patenka kelis syk greičiau. I. Jurevičiūtė daug prisidėjo prie šios problemos sprendimo — pati tyrė kortelės kelią į bibliotekas, jos panaudojimo klausimus, aukštesnėse organizacijose rūpinosi paspartinti kortelių gamybą, derino leidyklių ir Knygų rūmų bendradarbiavimą.

LTSR knygų rūmai vieni pirmųjų Tarybų Sąjungoje pradėjo leisti iliustruotą kortelę vaikų ir mokyklų bibliotekoms. 1972 m. pabaigoje buvo išleistas bandomasis iliustruotų kataloginių kortelių vaikams komplektas, nuo 1973 m. šios kortelės leidžiamos sistemingai⁹. I. Jurevičiūtė palaikė šio darbo idėją, padėjo ją įgyvendinti. Ji parengė spausdintas kortelės vaikų ir mokyklų bibliotekoms nuostatus, sprendė gamybos problemas. Centralizuoto katalogavimo klausimus I. Jurevičiūtė kėlė knygų rūmų direktorių suvažiavimuose, konferencijose¹⁰, bibliotekininkų seminaruose. Ji buvo centralizuoto katalogavimo darbų vadovė.

Minėtinas I. Jurevičiūtės indėlis, rengiant spaudinių statistikos leidinius. Jos asmeninėje bibliotekoje yra suvestinio spaudos statistikos leidinio „Lietuvos TSR spaudos statistika. 1940—1955“ (V., 1957.—116 p.) egzempliorius, kuriame pirmojo statistikos leidinių parengėjo A. Madeikio ranka įrašyta: „Irenai, prisidėjusiai parengiant šį leidinį!“ Taip pažymimas I. Jurevičiūtės, dar skyriaus vedėjos, darbas šioje srityje. Vėliau ji tampa statistinių leidinių sudarymo žinove, dažnai juos redaguoja (1961—1965, 1965—1970 metų suvestiniai statistiniai leidiniai, 1966 metų statistikos leidinys ir kt.).

I. Jurevičiūtei einant direktoriaus pavaduotojos pareigas, Knygų rūmai pra-

deda rengti bibliografinių priemonių leidinius. Šiam darbu ji taip pat vadovauja — parengia bibliografinių priemonių rodyklės sudarymo instrukciją, konsultuoja darbuotojas, peržiūri medžiagą.

1972 m. prie Knygų rūmų įsteigus Spaudos mokslinės techninės informacijos biurą, taipogi neapsieinama be I. Jurevičiūtės pagalbos. Ji padeda sudaryti biuro ir informatorių darbo nuostatus, parengia pirmąjį pavyzdinį darbo planą, pradedama leisti informacinio biuletenio „Leidybinis darbas. Poligrafijos pramonė. Knygų prekyba. Valstybinė bibliografija. Spaudos statistika“ metodinius nurodymus, šį biuletinį kurį laiką redaguoja, atrenka biurui reikiamą literatūrą ir nuolat konsultuoja jo darbuotojas.

I. Jurevičiūtė globojo tarybinio laikotarpio suvestinių bibliografijų sudarymo barą, atlikdama parengtų darbų patikrinamąją redakciją, spėsdama rengiamo spaudai leidinio sandaros ir metodikos klausimus.

I. Jurevičiūtė laikytina ikitarybinės retrospektyvinės bibliografijos darbų Knygų rūmuose pradininke, nes dar Generalinės kartotekos ir bibliografinės informacijos skyriuje, jai vadovaujant, buvo sudarytos pirmosios senosios lietuviškos knygos kartotekos, o jos pačios rankomis yra parengtas 1927—1940 m. lietuviškos knygos (pagal „Bibliografijos žinias“) abėcėlinis katalogas su visa pagalbine medžiaga. Rengiant knygų lietuvių kalba bibliografijos pirmąjį tomą (1547—1861), I. Jurevičiūtė padėjo sudaryti pagalbines tomo rodykles, buvo nuolatinė konsultantė ir tuo svariai prisidėjo prie leidinio, kuris buvo įvertintas LTSR respublikine premija. Pasukitiniu metu I. Jurevičiūtė sprendė

⁹ Paliušytė D. Lietuvos TSR knygų rūmai. — Knygotyra, 1976, t. 5, p. 256.

¹⁰ Jurevičiūtė I. Centralizuoto katalogavimo sistemos vystymasis. — Kn.: Trečioji Tarybų Lietuvos bibliotekininkų mokslinė konferencija: Pranešimų tezės. V., 1976, p. 89—90.

daug organizacinių šio darbo problemų.

I. Jurevičiūtė palaikė glaudžius ryšius su kitų respublikų knygų rūmais ir centru Maskvoje. Ji buvo nuvykusi į Gruzijos, Kazachijos ir Uzbekijos¹¹, Latvijos, Estijos ir Baltarusijos¹² knygų rūmus, daug kartų pabuvojo Maskvoje. Ji domėjosi kitų knygų rūmų darbo patirtimi, analizavo jų leidinius, gilinosi į organizacinius klausimus. Visur ji įsigyždavo gerų draugų, kurie vertino LTSR knygų rūmų veiklą ir būdavo dažni svečiai Vilniuje, atvykdami į ją susipažinti su mūsų Knygų rūmais, dažnai — pasimokyti iš jų.

I. Jurevičiūtė propagavo Knygų rūmus spaudoje¹³⁻¹⁴, apie jų veiklą yra parengusi keletą pranešimų, kaip antai: „Valstybinės einamosios bibliografijos problemos Tarybų Lietuvoje“ (pranešimas skaitytas Maskvoje Sąjunginių knygų rūmų Mokslinės tarybos 1972 m. spalio 12—13 d. posėdyje, skirtame Tarybų Sąjungos 50-osioms metinėms)¹⁵, „Centralizuoto katalogavimo sistemos vystymasis“ (pranešimas skaitytas Trečiojoje LTSR bibliotekinių konferencijoje, vykusioje Vilniuje 1976 m. gruodžio 9—10 d.)¹⁶ ir kt.

II

I. Jurevičiūtei visada buvo artimos bibliografinio ir bibliotekinio darbo problemos. Ji mėgo savo profesijos draugų ratą, susitikimus, diskusijas, noriai dalyvaudavo bibliotekinių organizacijų veikloje. I. Jurevičiūtė buvo Valskybinės tarpžinybinės bibliotekų komisijos Spaudos leidinių katalogavimo tarybos pirmininkės pavaduotoja, Biblio-

tekininkystės mokslo tiriamojo darbo koordinavimo ir Terminologijos tarybų narė, paskutiniu metu atstovavo Knygų rūmams Bibliografinio darbo taryboje, susirgus Rūmų direktoriui A. Ulpiui, buvo kooptuota į „Knygotyros“ redakciją. Ji buvo ir Sąjunginių knygų rūmų MDO tarybos narė.

Turėdama daug kitų darbų, I. Jurevičiūtė visada išsamiai studijuodavo tarybose aptariamą medžiagą, jai pavestus klausimus ruošdavo atidžiai ir rūpestingai, nesvarbu, ar rengiama medžiaga buvo reikalinga eiliniam tarybos posėdžiui, ar darbo, atsiųsto iš centro, recenzijai. I. Jurevičiūtė rašydavo išsamius atsiliepimus, aktyviai dalyvaudavo diskusijose. Jos žodis teoriniais klausimais visada būdavo argumentuotas, įtikinamas. Į ją dažnai kreipdavosi tarybų nariai ir kiti bibliotekininkų visuomenės atstovai. Konferencijose, pasitarimuose, išvykose į respublikos bibliotekas I. Jurevičiūtė keldavo opius teorijos ir praktikos klausimus. Ji mokėdavo bendrauti su žmonėmis, perteikti savo žinias ir didžiulę praktinio darbo patirtį dalykiškai ir itin draugiškai, neiškeldama savo asmenų.

I. Jurevičiūtė kartu su kitomis bendradarbėmis parengė ar redagavo bibliografinius leidinius: „Grozinė literatūra. Literatūra. Dailė. Muzika“, apimančius 1940—1960 (V., 1961.—476 p.) ir 1961—1970 metų (V., 1972.—542 p.) „Vagos“, „Minties“, „Sviesos“ leidyklų bei kitų organizacijų išleistus spaudinius. Juose suregistruota grožinė literatūra, atsiminimai, apybraižos, kelionių įspūdžiai, literatūros mokslo ir kritikos veikalai, tautosakinė literatūra, knygos

¹¹ Jurevičiūtė I. Lietuvos TSR knygų rūmai. — Knygotyra, 1973, t. 3, p. 185.

^{12,15} Paliušytė D. Lietuvos TSR knygų rūmai. — Ten pat, 1976, t. 5, p. 256.

¹³ Jurevičiūtė I. Respublikos bibliografinis centras: LTSR knygų rūmų dešimtmetis. — Komjaunimo tiesa, 1955, kovo 30.

¹⁴ Jurevičiūtė I. Trisdešimt penkeriems metams praėjus. — Pergalė, 1980, Nr. 6, p. 180—181.

¹⁶ Trečioji Tarybų Lietuvos bibliotekininkų konferencija: Pranešimų tezės. — V., 1976, p. 89—90.

meno klausimais, gaidos ir dalis vaizdinės produkcijos leidinių. Si suvestinė bibliografinė rodyklė pateikia išsamų minėto laikotarpio grožinės literatūros ir literatūros meno klausimais vaizdą.

I. Jurevičiūtė parengė ir leidinį „Vaikų literatūra, 1940—1964“ (V., 1965.—399 p.). Tai bibliografinė rodyklė, atspindinti Tarybų Lietuvos pirmojo 25-mečio originaliąją ir verstinę vaikų literatūrą lietuvių, rusų bei lenkų kalbomis. Leidinys skiriamas tėvams, auklėtojams, bibliotekininkams, besidominantiems vaikų skaitymu.

I. Jurevičiūtės rengti bibliografiniai darbai teikia išsamią informaciją, yra parankinės knygos daugeliui kultūros, švietimo, meno ir mokslo darbuotojų. „Vaikų literatūros“ vertę ryškiai nusako Šiaulių viešosios bibliotekos Vaikų literatūros skyriaus anketos bibliotekininkams apibendrinimas: „Į klausimą „Ar panaudota I. Jurevičiūtės bibliografija „Vaikų literatūra, 1940—1964“, ar reikalingas jos tęsinys?“ atsakė 96,1% bibliotekininkų. Visi jie buvo vieningos nuomonės, kad leidinys yra naudingas, darbe panaudojamas, kad labai reikalingas jo tęsinys“¹⁷. Šio gero atsiliepimo apie savo darbą I. Jurevičiūtė jau nebe perskaitė, jis pasirodė tuoj po jos mirties ir todėl įgijo ypatingą prasmę, — tai įpareigojimas I. Jurevičiūtės darbo tęsėjams, sekančios „Vaikų literatūros“ knygos (1965—1980) sudarytojams.

Labai įdomus ir vertingas I. Jurevičiūtės darbas — Kosto Kubilinsko bibliografija, apimanti 1938—1962 m. Liko jo

rankraštis. Tai diplominis darbas, tačiau peržengęs jo uždutį. Rodyklės pratarėje sakoma, kad visų K. Kubilinsko kūrinių publikacijos tikrintos *de visu*. Nustatyti redakciniai jų skirtumai. Visi kūrinių variantai aptariami, nustatyta, kurio kūrinio variantas. Šio darbo anotacijos I. Jurevičiūtė net nurodo skirtinguose kūriniuose pastebėtas identiškas eilutes ar strofas. Tai ne eilinė bibliografinė rodyklė, bet K. Kubilinsko kūrybos, jei galima taip pasakyti, bibliografinė studija, puikus tekstologinės bibliografijos pavyzdys. K. Kubilinsko kūrybos tyrinėtoji sukauptą visa medžiaga, ją belieka apibendrinti. I. Jurevičiūtė svajoto šį darbą papildyti nauja literatūra ir jį išleisti, tačiau pritrūko laiko.

I. Jurevičiūtė buvo biobibliografinio žodyno „Lietuvių rašytojai. T. 1. A–J“ (V., 1979.—773 p.) ir leidinio „Spaudinių aprašo taisyklės ir abėcėlinio katalogo sudarymas“ (V., 1970.—298 p.) bendraautorė¹⁸. Ji redagavo V. Kisininės „Autorinių lentelių Lietuvos TSR bibliotekoms“ 3-įjį leidimą (V., 1972.—171 p.), yra skelbusi straipsnių centralizuoto katalogavimo¹⁹, klasifikacijos²⁰ ir kitais²¹ klausimais.

I. Jurevičiūtė buvo apdovanota medaliais, LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo, LTSR valstybinio leidyklų, poligrafijos ir knygų prekybos reikalų komiteto ir kitų vadovujančių įstaigų garbės raštais. 1973 m. jai suteiktas LTSR nusipelnčiusios kultūros-švietimo darbuotojos garbės vardas²².

¹⁷ Rimkūnienė E. Apie jaunųjų skaitytojų bibliografinį išprusimą. — Bibliotekų darbas, 1980, Nr. 10, p. 12.

¹⁸ Vilkienė V. LTSR valstybinė respublikinė biblioteka. — Knygotyra, 1973, t. 3, p. 182.

¹⁹ Jurevičiūtė I. Centralizuotas katalogavimas. — Bibliotekų darbas, 1964, Nr. 1, p. 26—29.

²⁰ Jurevičiūtė I. Naujovės bibliotekinėje klasifikacijoje. — Ten pat, 1969, Nr. 1, p. 10—11; 1970, Nr. 1, p. 26—28.

²¹ Jurevičiūtė I. Bibliografijos veteranas: [LTSR knygų rūmų direktoriaus A. Ulpio 70-mečiui]. — Ten pat, 1974, Nr. 2, p. 10—11.

²² Tiesa, 1973, birž. 24; Paliušytė D. Lietuvos TSR knygų rūmai. — Knygotyra, 1976, t. 5, p. 257.

Baigiant norėjęsi pakartoti Spaudos leidinių katalogavimo tarybos pirmininkės V. Stonienės I. Jurevičiūtei skirtus žodžius, kad respublikos knygos mėgėjai, bibliotekininkai neteko ne tik didelės specialistės, konsultantės, bet kartu ir nuoširdžios Draugės, Zmogaus, kuris, pasinėręs darbų verpete, užmiršęs save,

iki paskutinės gyvenimo dienos buvo kovotojas ne tik dėl aukštesnio Knygų rūmų veiklos lygio, bet ir visos respublikos bibliotekinio prestižo²³.

LTSR knygų rūmai

[teikta 1980 m. gruodžio mėn.

ИЗ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БИБЛИОГРАФА И. ЮРЕВИЧЮТЕ

ГЕНОВАЙТЕ ЮОДПАЛИТЕ

Резюме

5 августа 1980 г. умерла заслуженный работник культурно-просветительной работы ЛитССР, заместитель директора Книжной палаты ЛитССР И. Юревичюте.

Родилась она 25 июня 1923 г. в Каунасе в семье железнодорожника. Училась в Вейвряйской и Каунасской гимназиях, в 1942 г. поступила на отделение Литuanистики факультета гуманитарных наук Вильнюсского университета. Однако в послевоенное время учиться приходилось с перерывами и лишь в 1963 г. она получила диплом научного библиотекаря.

В 1945 г. И. Юревичюте начала работать в Книжной палате. В статье освещен ее трудовой путь от рядового библиографа до заместителя директора по научной части. Особенно большой вклад она внесла в создание и развитие работы Отдела генеральной картотеки и библиографической информации, заведующей которым была с 1947 по 1964 г. Во время ее работы в отделе была налажена оперативная информационно-библиографическая служба, этапы формирования которой подробно описываются в статье. Работая в этой области, И. Юревичюте проявила себя и как способный педагог, воспитавший ряд библиографов, которые теперь в Книжной палате занимают ответственные должности.

С 1964 года И. Юревичюте — заместитель директора по научной части. Ее работа стала более разносторонней: постоянное внимание к

качеству текущих указателей государственной библиографии, подготовка или редактирование различных методических пособий, научное руководство работой отделов Палаты и т. п. Большое внимание она уделяла проблемам централизованной каталогизации, статистике печати, сводным указателям советской печати, подготовке библиографии литовской печати до-советского периода.

В личном зачете И. Юревичюте — указатели художественной (1940—1960 и 1961—1970 г.) и детской (1940—1964 г.) литератур, библиография писателя К. Кубилинскаса, оставшаяся в рукописи, статьи по вопросам библиотековедения и библиографии, участие в работе общественных библиотековедческих организаций. В статье рассказывается о ее любви к своей профессии, ответственности и беспрельной отдаче себя работе, о накопленном огромном опыте, умении делиться этим опытом с коллегами, поддерживать дружеские связи с сотрудниками книжных палат других республик, о ее отзывчивости, человечности. Указывается, что за отличную производственную и общественную работу И. Юревичюте не раз награждалась почетными грамотами Верховного Совета ЛитССР и других руководящих организаций, что в 1973 г. ей присвоено звание заслуженного работника культурно-просветительной работы ЛитССР.

²³ Stonienė V. Laiškas LTSR knygų rūmams.

Résumé

Le 5 août 1980 I. Jurevičiūtė, émérite travailleur de culture et d'éducation, directeur adjoint de la Maison du Livre de R.S.S. de Lituanie, est décédée.

I. Jurevičiūtė est née le 25 juin 1923 à Kaunas dans la famille d'un cheminot. Elle a fait ses études dans les écoles secondaires de Veiveriai et de Kaunas. En 1942 I. Jurevičiūtė entre à la faculté des sciences humaines de l'Université de Vilnius. Pourtant après la guerre elle étudie avec interruptions et n'obtient son diplôme de bibliothécaire qu'en 1963.

En 1945 I. Jurevičiūtė commence à travailler à la Maison du Livre. L'article présent porte sur l'activité de I. Jurevičiūtė dans la Maison du Livre. Ayant commencé sa carrière en tant qu'un simple bibliothécaire elle finit par arriver au poste de directeur adjoint du travail scientifique. I. Jurevičiūtė a apporté une large contribution à la compilation des catalogues générales, l'organisation du travail de la section de la carthotèque général et de l'information bibliographique, dont elle a été chef de 1947 jusqu'au 1964. Pendant le temps de sa carrière elle a élaboré un système de l'information bibliographique de la Maison du Livre. Cette article retrace les étapes principales de création de ce système. En travaillant dans ce domaine I. Jurevičiūtė s'est relevée comme un pédagogue fructueux qui a formé un nombre de bibliographes. Aujourd'hui ses anciens élèves occupent dans la Maison du Livre des postes importants.

De 1964 I. Jurevičiūtė jusqu'à sa mort elle fut chef adjoint des recherches scientifiques.

Ses travaux étaient très variés: le permanent souci pour la qualité du courant index de la bibliographie nationale publiés par la Maison du Livre. I. Jurevičiūtė s'occupait de la préparation et de la rédaction des travaux méthodiques. Elle fut responsable de la direction scientifique des sections de la Maison du Livre. Elle s'intéressa beaucoup aux problèmes de cataloguisation centralisée et de statistique de la production littéraire, de l'index bibliographique collectif de la littérature soviétique et la littérature présoviétique (jusqu'à 1940).

I. Jurevičiūtė a fait elle même les index des belles-lettres (1940—1960 et 1961—1970), de la littérature pour enfants (1940—1964) et la bibliographie de l'écrivain K. Kubilinskas, qui est restée dans le manuscrit. Elle a écrit des articles concernant des problèmes des sciences des bibliothèques et de la bibliographie. I. Jurevičiūtė a participé dans les travaux des organisations de bibliothécaires.

L'auteur de l'article souligne un amour de I. Jurevičiūtė pour sa profession, la responsabilité et le dévouement pour son travail et son savoir de partager l'expérience avec ses collègues. Elle savait entretenir les relations amicales avec ses analogues de Maisons du Livre des autres républiques. Elle obtient le diplôme d'honneur du Soviet Suprême de R.S.S. de Lituanie, elle obtient aussi des diplômes d'honneurs des autres organisations administratives. En 1973 I. Jurevičiūtė obtient le nom d'un travailleur d'émérite de culture et d'éducation de R.S.S. de Lituanie.